

KNGF-leidraad externe richtlijnen 2017

Procedure voor participatie en implementatie

Ing. Sjoerd Olthof, PT
Guus Meerhoff, MSc, PT

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Organisatiestructuur	1
2.1	Opdrachtgever	2
2.2	Opdrachtnemer	2
2.3	Procesbegeleider	2
2.4	Inhoudelijk expert	3
3	Fasering	3
3.1	Opstartfase	3
3.2	Ontwikkelfase	4
3.3	Commentaarfase	4
3.4	Autorisatiefase	5
4	Communicatie	5
4.1	Gedurende het ontwikkelproces	5
4.2	Na autorisatie	6
4.3	Implementatie	6
4.4	Werkafspraken	6
5	Bronnen	6

Bijlage 7

Bijlage 1	Stroomschema participatie en implementatie externe richtlijnen	7
-----------	--	---

1 Inleiding

Het KNGF ontwikkelt sinds begin jaren negentig van de vorige eeuw haar eigen evidence based products (o.a. richtlijnen, evidence statements en standaarden beweeginterventies). Deze worden ontwikkeld om de kwaliteit van de zorg te verbeteren. Ze berusten op systematische samenvattingen van wetenschappelijk onderzoek en afwegingen van de voor- en nadelen van de verschillende zorgopties, aangevuld met expertise en ervaringen van zorgprofessionals en zorggebruikers (Regieraad Kwaliteit van Zorg, 2012).

Door haar lange geschiedenis in de ontwikkeling van evidence based products wordt het KNGF veelvuldig gevraagd om te participeren bij de ontwikkeling van richtlijnen die worden geïnitieerd door een externe partij. Veelal zijn dit richtlijnen of standaarden die door het Kennis Instituut van Medisch Specialisten (KIMS) of het Nederlands Huisartsen Genootschap (NHG) worden geïnitieerd, maar het kan ook voorkomen dat een patiëntenorganisatie het initiatief neemt tot het ontwikkelen van een dergelijke richtlijn (zoals de Long Alliantie Nederland (LAN)).

Voor de fysiotherapie is het belangrijk om betrokken te worden bij de ontwikkeling van richtlijnen die door externe partijen ontwikkeld worden. Betrokkenheid biedt ons de kans om fysiotherapeutische zorg op een juiste manier te positioneren in richtlijnen van andere organisaties.

In dit document staat beschreven welke procedure doorlopen wordt als het KNGF door een externe partij wordt uitgenodigd om te participeren bij de ontwikkeling van een richtlijn.

Dit document is als volgt opgebouwd:

- een beschrijving van de organisatiestructuur, met een taakomschrijving en verantwoordelijkheden van alle betrokken partijen (hoofdstuk 2);
- een beschrijving van de verschillende fasen die tijdens het ontwikkelen van de richtlijn worden doorlopen (hoofdstuk 3);
- een beschrijving van de wijze waarop de communicatie tijdens en na het ontwikkeltraject plaatsvindt (hoofdstuk 4);
- een beschrijving van de werkafspraken (o.a. vacatievergoedingen) (hoofdstuk 4);
- een lijst van de relevante informatiebronnen (hoofdstuk 5);
- een bijlage met een stroomschema over de ontwikkeling van een externe richtlijn.

2 Organisatiestructuur

Intern: Bestuur, Afdeling Kwaliteit, procesbegeleider, inhoudelijk expert

Partij	Rol
1. Bestuur KNGF	Oprachtgever
2. KNGF, Afdeling Kwaliteit	Oprachtnemer
3. KNGF, coördinator externe richtlijnen	Procesbegeleider/uitvoerder
4. Inhoudelijk expert, afgevaardigd namens het KNGF	Inhoudelijk expert

Extern: initiërende partij, beroepsinhoudelijke vereniging, inhoudelijk expert, leden

Partij	Rol
1. Initiërende partij	Neemt initiatief voor totstandkoming/ herziening externe richtlijn
2. Beroepsinhoudelijke vereniging (BI)	Vaardigt een werkgroep lid af
3. Werkgroep lid/klankbordgroep lid	Levert input in de werkgroep
4. Leden	Leveren commentaar op de conceptrichtlijn
5. Bestuur van het KNGF en de betrokken beroepsinhoudelijke vereniging	Autoriseert
6. (Web)redactie	Redactie en websitebeheer

2.1 Opdrachtgever

Het bestuur van het KNGF is opdrachtgever voor de participatie in ontwikkeltrajecten van richtlijnen van externe partijen. Deze opdracht keert jaarlijks terug in het KNGF-jaarplan. Op basis van voorgaande jaren is een redelijke inschatting te maken van de te verwachten tijdsinvestering.

De opdracht vormt een belangrijk onderdeel van de strategie voor de positionering van fysiotherapie.

Specifieke taken van de opdrachtgever

- Formuleert de opdracht voor participatie in richtlijnen van externe partijen in het jaarplan.
- Schept de voorwaarden voor de uitvoering van de geformuleerde opdracht in de zin van financiële middelen en menskracht.
- Bewaakt op afstand de voortgang op de geformuleerde opdracht(en), waarbij opdrachtgever per kwartaal door opdrachtnemer wordt geïnformeerd over de voortgang.
- Autoriseert de definitieve versie van de richtlijn.

2.2 Opdrachtnemer

De afdeling Kwaliteit is verantwoordelijk voor de uitvoering van de opdracht van het bestuur.

Specifieke taken van de opdrachtnemer

- Is verantwoordelijk voor het uitvoeren van door opdrachtgever geformuleerde opdracht.
- Levert een procesbegeleider ten behoeve van uitvoering van de opdracht.

2.3 Procesbegeleider

Een procesbegeleider van de afdeling Kwaliteit van het KNGF is verantwoordelijk voor de uitvoering van de opdracht van het Bestuur. Het betreft een werknemer van het KNGF met expertise op het gebied van wetenschappelijk onderzoek, richtlijnontwikkeling en implementatiestrategieën, die tevens beschikt over een breed netwerk binnen het wetenschappelijk veld van de fysiotherapie.

De procesbegeleidende rol bestaat uit het verwerken van het participatieverzoek, het voordragen van een externe expert voor deelname aan de werkgroep en het bewaken van het ontwikkeltraject tot oplevering van de richtlijn. In elke fase bestaat een belangrijke taak van de procesbegeleider uit het op de hoogte houden en commentaar verzamelen van stakeholders, zoals beroepsinhoudelijke verenigingen of leden met expertise over het onderwerp, met als doel een geautoriseerde richtlijn te ontwikkelen, waarin de positie van de fysiotherapie stevig wordt neergezet.

De KNGF-richtlijnexpert zal tijdens dit proces samenwerken met andere afdelingen van het KNGF: de afdeling Accountmanagement Leden (AML), die een rol speelt bij de communicatie met de beroepsinhoudelijke verenigingen en de afdeling Communicatie, die een rol speelt tijdens de publicatie- en disseminatiefase.

Specifieke taken van de procesbegeleider

- Onderhoudt een goede relatie met initiatiefnemende partijen.
- Draagt zorg voor het aanleveren van een geschikte expert in de werkgroep.
- Bewaakt de voortgang van de in ontwikkeling zijnde richtlijn.
- Betrekt de relevante beroepsinhoudelijke verenigingen bij het proces.
- Signaleert knelpunten op inhoudelijk vlak of bij positionering van de richtlijn.
- Rapporteert (de portefeuillehouder binnen het) bestuur per kwartaal over de voortgang van de richtlijn. De portefeuillehouder kan ook het verzoek indienen om de richtlijn tussentijds aan het bestuur voor te leggen.
- Legt het eindproduct ter autorisatie voor aan het bestuur van het KNGF.
- Is verantwoordelijk voor de uitvoering van de disseminatie van de richtlijn.

2.4 Inhoudelijk expert

De inhoudelijk expert die vanuit het KNGF wordt afgevaardigd, voldoet aan de volgende voorwaarden:

- Is een inhoudelijk deskundig fysiotherapeut.
- Beschikt over gedegen kennis van de wetenschappelijke literatuur aangaande het onderwerp van de richtlijn.
- Is in staat om de gevonden evidentie voor fysiotherapie te verwoorden als aanbevelingen.
- Is in staat om in de discussie met andere werkgroepleden goed uiteen te zetten waarom fysiotherapie een plek verdient in de richtlijn.
- Beschikt over een zorgnetwerk op het vlak van de aandoening die onderwerp is van de richtlijn.

Specifieke taken van de inhoudelijke expert

- Draagt bij aan de totstandkoming van de onderzoeksvragen binnen de werkgroep.
- Verwoordt de gevonden evidentie voor fysiotherapie als aanbevelingen.
- Rapporteert na iedere bijeenkomst bij de procesbegeleider.
- Vraagt het eigen netwerk om input voor de richtlijn gedurende de ontwikkelfase.
- Vraagt de eigen beroepsinhoudelijke vereniging om input gedurende de ontwikkelfase.
- Geeft knelpunten die zich voordoen gedurende de ontwikkelfase door aan de procesbegeleider.
- Geeft advies over de implementatie van het eindproduct.

3 Fasering

In tegenstelling tot de richtlijnen die het KNGF zelf ontwikkelt, heeft het KNGF bij de externe richtlijnen geen rol in de organisatie. Globaal participeert het KNGF jaarlijks bij 10 tot 15 nieuwe richtlijnen. De looptijd voor de ontwikkeling van een externe richtlijn is circa 1,5 tot 2 jaar. In dit hoofdstuk worden de verschillende fasen besproken die een richtlijn doorloopt.

3.1 Opstartfase

Uitnodiging tot participatie

Het bestuur van het KNGF ontvangt de uitnodiging voor participatie aan een externe richtlijn. Participatie kan bestaan uit deelname in de werkgroep/kerngroep of deelname in de klankbordgroep van die richtlijn. Ook is het mogelijk dat er alleen schriftelijke input wordt gevraagd.

De uitnodiging wordt verwerkt door de afdeling Kwaliteit en wordt daar door de procesbegeleider externe richtlijnen in behandeling genomen.

Per uitnodiging wordt bepaald of er een rol voor fysiotherapie bij de betreffende aandoening is. Bij verzoeken om deel te nemen aan een werkgroep is deze rol veelal helder. Indien gevraagd wordt om een richtlijn te becommentariëren, zal in overleg met de betreffende beroepsinhoudelijke vereniging worden bepaald of er een rol is weggelegd voor fysiotherapie. Als het onderwerp van een richtlijn niet valt binnen een beroepsinhoudelijke vereniging, wordt dit door het richtlijnteam bepaald. Indien het KNGF zich onthoudt van commentaar wordt dit aan de werkgroep medegedeeld.

Inschakelen van stakeholders

Afhankelijk van het aandachtsgebied van de richtlijn worden stakeholders ingeschakeld om een geschikte fysiotherapeut te vinden die het KNGF vertegenwoordigt bij het ontwikkelproces. Belangrijke stakeholders zijn de beroepsinhoudelijke verenigingen en het Wetenschappelijk College Fysiotherapie (WCF). Ook het raadplegen van hoogleraren en groepen die rond thema's zijn georganiseerd, behoort tot de mogelijkheden.

Een geschikte afgevaardigde moet voldoen aan de volgende voorwaarden:

- Is bij voorkeur lid van het KNGF.
- Beschikt over gedegen kennis van de wetenschappelijke literatuur aangaande het onderwerp van de richtlijn.
- Kan de gevonden evidentie voor fysiotherapie verwoorden als aanbevelingen.
- Is in staat om in de discussie met andere werkgroepleden goed uiteen te zetten waarom fysiotherapie een plek verdient in de richtlijn.
- Beschikt bij voorkeur over een zorgnetwerk op het vlak van de aandoening van de richtlijn.

Zoeken van een KNGF-afgevaardigde

In overleg met stakeholders (bestuur, beroepsinhoudelijke vereniging) worden een of meer kandidaten aangewezen als geschikte KNGF-afgevaardigde(n). Toetsing van de kandidaat bij het WCF vormt onderdeel van de procedure van afvaardiging. Het bestuur van het KNGF heeft een adviserende rol en kan tevens, op zwaarwegende gronden, een kandidaat afwijzen. Bij meerdere geschikte kandidaten geeft het bestuur een voorkeur aan.

Benaderen van de kandidaat-afgevaardigde

De procesbegeleider benadert de geschikt geachte kandidaat met de vraag om het KNGF en, indien van toepassing, de beroepsinhoudelijke vereniging in de werkgroep te vertegenwoordigen. Er wordt uitleg gegeven over wat de werkzaamheden inhouden en wat de geschatte tijdsinvestering zal zijn. Ook wordt de vergoeding voor de werkzaamheden besproken (dit betreft veelal een vanuit de werkgroep betaalde vacatievergoeding).

Informereren van de initiërende partij

De initiërende partij ontvangt bericht wie vanuit het KNGF in de werkgroep participeert en er worden contactgegevens uitgewisseld. Ook de stakeholders worden geïnformeerd over wie de afgevaardigde is.

Afspraken maken over terugkoppeling door de afgevaardigde aan de procesbegeleider

Aan de afgevaardigde wordt gevraagd om na iedere bijeenkomst kort verslag te doen aan de procesbegeleider. Doel van deze terugkoppeling is dat de KNGF-richtlijnexpert op de hoogte blijft van het proces om, indien nodig, vanuit het KNGF input te geven.

3.2 Ontwikkelfase

Terugkoppeling en feedback

Na iedere contactmoment van de werkgroep (bijeenkomst of schriftelijke ronde) doet de afgevaardigde kort verslag aan de procesbegeleider van het KNGF van de fase waarin de werkzaamheden zich bevinden, met nadruk op het onderdeel fysiotherapie. Deze informatie wordt door de procesbegeleider verzameld en, indien nodig en gewenst, geeft de procesbegeleider feedback aan de afgevaardigde.

3.3 Commentaarfase

Voorleggen aan de procesbegeleider

Zodra de werkgroep vindt dat een richtlijn is voltooid, is sprake van een conceptrichtlijn. De werkgroep verzoekt participerende verenigingen om de conceptrichtlijn te commentariëren. Binnen het KNGF stuurt de procesbegeleider de conceptrichtlijn door naar de stakeholders, vergezeld van het verzoek om deze te commentariëren. Hiervoor wordt vanuit de werkgroep doorgaans een commentaarformulier meegeleverd.

Voorleggen aan stakeholders

De procesbegeleider vraagt aan de betrokken stakeholders (het bestuur van het KNGF in de persoon van de portefeuillehouder Kwaliteit, en de (besturen van de) betrokken beroepsinhoudelijke verenigingen) om de conceptrichtlijn te beoordelen. De conceptrichtlijn wordt eveneens toegestuurd aan een of twee personen met inhoudelijke expertise op het gebied van de richtlijn, die niet eerder bij de richtlijn waren betrokken, met het verzoek om commentaar te leveren vóór een binnen de richtlijnplanning passende deadline.

Overleg met de KNGF-afgevaardigde

De procesbegeleider vraagt aan de afgevaardigde of de input die deze aan de richtlijn heeft geleverd voldoende en naar tevredenheid terugkomt in de conceptteksten. De commentaarfase biedt ruimte om hier vanuit KNGF bij de werkgroep namelijk alsnog aandacht voor te vragen.

Verwerken van intern commentaar

De procesbegeleider beoordeelt ook zelf de conceptrichtlijn en betreft daarbij het commentaar van de geraadpleegde experts. Vooral de voor fysiotherapie relevante onderdelen krijgen daarbij de aandacht. De conceptrichtlijn kan ook nog binnen het richtlijnteam worden besproken. Hiaten ten opzichte van het KNGF-beleid worden aangegeven op het commentaarformulier.

Bundelen van het commentaar

De procesbegeleider verzamelt het commentaar van de stakeholders en stuurt dit als gezamenlijke reactie namens het KNGF en de betreffende beroepsinhoudelijke verenigingen naar de werkgroep, die alle commentaren verwerkt.

3.4 Autorisatiefase

Zodra alle commentaren zijn verwerkt, stuurt de werkgroep de tweede versie van de conceptrichtlijn naar participerende verenigingen, met het verzoek de richtlijn te autoriseren. De procesbegeleider van het KNGF legt dit verzoek neer bij betrokken stakeholders. Over het algemeen worden alle commentaren die tijdens de commentaarfase bij de werkgroep zijn binnengekomen, inclusief de reactie van de werkgroep op deze commentaren, meegestuurd, zodat stakeholders kunnen beoordelen of deze commentaren naar tevredenheid zijn verwerkt.

Voorleggen aan stakeholders

De procesbegeleider vraagt betrokken stakeholders om ook deze tweede versie van de conceptrichtlijn te beoordelen en geeft aan welke onderdelen van de richtlijn nadere aandacht verdienen. Belangrijke vraag hierbij is of het commentaar dat de stakeholders zelf hebben ingediend op de eerste conceptrichtlijn, naar tevredenheid is verwerkt.

Goedkeuring van de KNGF-afgevaardigde

Ook ten aanzien van de tweede conceptversie vraagt de procesbegeleider aan de KNGF-afgevaardigde of deze naar tevredenheid is.

Opstellen notitie voor het bestuur

De procesbegeleider beoordeelt of de inhoud van de richtlijn niet conflicteert met het beleid en de belangen van het KNGF. Indien de KNGF-afgevaardigde en de stakeholders akkoord zijn met de inhoud van de richtlijn wordt het bestuur van het KNGF middels een notitie verzocht om de inhoud van de richtlijn te autoriseren. In de notitie worden de voor de fysiotherapie relevante onderdelen uitgelicht.

Verslag uitbrengen aan de initiërende partij

Zodra het KNGF-bestuur in haar vergadering de richtlijn heeft geautoriseerd, wordt de initiërende partij per e-mail op de hoogte gebracht van het bestuursbesluit, met een kopie naar de KNGF-afgevaardigde en de stakeholders.

4 Communicatie

4.1 Gedurende het ontwikkelproces

Omdat er veel stakeholders bij een richtlijn betrokken zijn, is het belangrijk dat zij kunnen volgen in welke fase van de ontwikkeling een richtlijn zich bevindt. Lopende trajecten worden weergegeven op een speciaal daarvoor ingericht onderdeel van de KNGF-website (in ontwikkeling). Daar wordt informatie gegeven over de initiërende partij, de afgevaardigde namens het KNGF en de looptijd van het traject.

4.2 Na autorisatie

Na autorisatie van een richtlijn zal deze worden toegevoegd aan de website met evidence based products. Via de *FysioNieuws* worden alle leden geïnformeerd over de nieuwe richtlijn, waarbij zij tevens een link naar deze richtlijn ontvangen.

In een interview met de persoon die namens het KNGF was afgevaardigd in de werkgroep wordt de richtlijn samengevat. Dit interview verschijnt in de *FysioPraxis*.

4.3 Implementatie

De procesbegeleider verzoekt de webredacteur om de geautoriseerde richtlijn te plaatsen op www.kngfrichtlijnen.nl, de KNGF-richtlijnenwebsite, en schrijft een bericht voor *FysioNieuws*. Jaarlijks wordt een overzicht van gereedgekomen richtlijnen gepresenteerd in *FysioPraxis*.

4.4 Werkafspraken

Met de KNGF-afgevaardigde worden de volgende afspraken gemaakt:

- De naam van de afgevaardigde wordt vermeld op de website (in ontwikkeling) bij de informatie over de richtlijnen die in ontwikkeling zijn.
- De afgevaardigde heeft een vast aanspreekpunt bij het KNGF, namelijk de procesbegeleider van de externe richtlijnen. Deze is tijdens kantooruren bereikbaar voor overleg of vragen.
- De afgevaardigde heeft als opdracht om de beschikbare evidentie te verwoorden als aanbeveling, met als aandachtsgebied de delen over fysiotherapie.
- Na iedere contactmoment (bijeenkomst of schriftelijke ronde) binnen de werkgroep doet de afgevaardigde kort verslag (per e-mail) aan procesbegeleider.
- De afgevaardigde ontvangt vacatievergoeding op basis van bijgewoonde bijeenkomsten. Deze vergoeding wordt normaal gesproken vanuit de werkgroep beschikbaar gesteld.
- De afgevaardigde wordt na afronding van de werkzaamheden geïnterviewd voor een artikel in *FysioPraxis*.

5 Bronnen

Methodiekontwikkeling KNGF-richtlijnen

- Meerhoff, G.M., Heijblom, K. Knoop, J. KNGF-richtlijnenmethodiek 2016. Amersfoort: KNGF.

Beoordelingskader Stand van wetenschap en praktijk 2015

- Zorginstituut Nederland. (2015). Beoordeling stand van de wetenschap en praktijk, januari 2015. Den Haag: Ministerie van VWS.
Beschikbaar via: <https://www.zorginstituutnederland.nl>.

Methodiekontwikkeling medisch-specialistische richtlijnen

- Regieraad Kwaliteit van Zorg. (2012). Richtlijn voor Richtlijnen. Den Haag: Regieraad Kwaliteit van Zorg. Beschikbaar via: <http://www.ha-ring.nl/>.

Bijlage

Bijlage 1 Stroomschema participatie en implementatie externe richtlijnen

